

УДК 631.675:635.624

DOI <https://doi.org/10.32782/pdau.eco.2025.4.7>

ДОСВІД АВСТРИЙСЬКИХ КОМПАНІЙ В ОПЕРАЦІЙНОМУ МЕНЕДЖМЕНТІ ТА МАРКЕТИНГУ НАСІННЯ ГАРБУЗА ГОЛОНАСІННОГО

Буряк Руслан Іванович

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри маркетингу та міжнародної торгівлі,
Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ
ORCID ID: 0000-0002-2988-2196

Авраменко Роман Федорович

здобувач вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня
Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ
ORCID ID: 0009-0003-3651-2964

В статті досліджено особливості вирощування насіння голонасінних сортів гарбуза. Було проведено низку наукових робіт та власних досліджень з метою вивчення досвіду виробництва гарбузового насіння в Україні та зарубіжних країнах, що дозволило сформулювати бачення щодо цієї проблеми. Рекомендується дотримуватися кількох простих, але ефективних правил вирощування гарбузового насіння. Визначено причини швидкого розвитку сектору стимулювання збуту. Увага виробників гарбузового насіння зосереджена на запозиченні досвіду передових підприємств для стимулювання використання інвестованих коштів, залучення споживачів та активізації торгівлі. Метою цього дослідження є узагальнення досвіду австрійських компаній, що дозволить нам поглибити теоретичну базу та розробити прикладні аспекти виробництва гарбузового насіння та продуктів його переробки. На цій основі ми прагнемо сприяти підвищенню ефективності господарської діяльності суб'єктів господарювання, що займаються вирощуванням гарбузів. Потреба в систематичних, глибоких дослідженнях ринку стає все більш очевидною, а виробники стають активними учасниками ринку, що вимагає достовірної та вичерпної інформації про ринок. Для виробників гарбузових культур, як найбільш товарно-орієнтованої галузі, настав час прийняти більш сучасну маркетингову концепцію, орієнтовану на ринок покупця. Характерною особливістю діяльності виробників насіння голонасінних рослин є те, що лише невелика його частина залишається для використання в Україні – майже весь урожай насіння продається за кордон, переважно до Австрії, для виробництва гарбузової олії. І є ще один важливий фактор, який необхідно враховувати (якщо не першочерговий), беручись за цей бізнес: незалежно від того, наскільки економічно вигідним є продукт, головне – знайти клієнта, який заплатить за нього очікувану ціну. Процес формування ринку гарбузового насіння та олії слід розглядати як складну інтегровану категорію, з функціональними особливостями щодо виробництва, розподілу, обміну та просування продукції до кінцевого споживача. Оскільки ринок гарбуза сегментований за характером, формою, кінцевим споживачем та каналом розподілу, детальний огляд цих сегментів допоможе маркетологу проаналізувати ринкову інформацію та прийняти стратегічні рішення для визначення ключових ринкових пропозицій.

Ключові слова: досвід, стимулювання, збут, маркетингова діяльність, виробник, ринок, насіння гарбузів.

Ruslan Buriak, Roman Avramenko

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv

EXPERIENCE OF AUSTRIAN COMPANIES IN OPERATIONAL MANAGEMENT AND MARKETING OF PUMPKIN SEEDS

Attention was paid to the peculiarities of growing seeds of gymnosperm varieties of pumpkin. A number of scientific works and own research were conducted to study the experience of pumpkin seed production in Ukraine and foreign countries, which enabled the formulation of a vision on this problem. It is recommended to follow a few

simple but effective rules for growing pumpkin seeds. The reasons for the rapid development of the sales promotion sector are identified. The attention of pumpkin seed producers is focused on adopting the experience of advanced enterprises to stimulate the use of invested funds, attract consumers, and enhance trade. The purpose of this study is to summarize the experience of Austrian companies, which will enable us to deepen the theoretical basis and develop the applied aspects of pumpkin seed production and its processing products. On this basis, we aim to contribute to increasing the efficiency of economic activities in pumpkin-growing entities. The need for systematic, in-depth market research is becoming increasingly apparent, and producers are becoming active participants in the market, requiring reliable and comprehensive information about the market. For producers of gourds, as the most commodity-oriented industry, the time has come to adopt a more modern marketing concept focused on the buyer's market. A characteristic feature of the activities of producers of gymnosperm seeds is that only a small portion of it remains for use in Ukraine – almost the entire seed harvest is sold abroad, mainly to Austria, for the production of pumpkin oil. And there is another important factor that must be taken into account (if not the first priority) when taking on this business: no matter how economically profitable the product is, the main thing is to find a client who will pay the expected price for it. The process of forming the pumpkin seed and oil market should be considered as a complex integrated category, with functional features regarding production, distribution, exchange, and promotion of products to the end consumer. Since the pumpkin market is segmented by nature, shape, end user, and distribution channel, a detailed review of these segments will help the marketer analyze market information and make strategic decisions to identify key market offerings.

Keywords: *promotion, sales, client, marketing activity, producer, consumer, market, pumpkin seeds.*

Вступ. У багатьох країнах гарбуз із голим насінням розглядають як перспективну олійну культуру. Його потенційна врожайність становить 10–15 ц/га, а вихід олії може досягати 500–800 кг/га [4]. Згідно з аналітичними даними, попит на гарбузову олію в Європі стабільно зростає протягом останніх п'яти років, і ця тенденція, схоже, збережеться й надалі. Деякі українські компанії, які відгукнулися на запити австрійців, спочатку припускалися помилок, ставлячись до голонасінних гарбузів як до звичайного різновиду. Проте згодом, перейнявши досвід європейських фахівців, вони освоїли всі тонкощі процесу вирощування. Таким чином, при правильному підході вирощування голонасінних гарбузів в Україні може перетворитися на прибутковий бізнес.

Матеріали та методи. Проблеми виробництва насіння гарбуза та продуктів його переробки всебічно досліджені у теоретичному та практичному аспектах роботами провідних українських науковців. Так, Бойко Л.О. наголошує на появі нових бізнес-ніш та необхідності розвитку виробництва баштанних культур, зокрема гарбузового насіння, які потребують детального аналізу та досліджень [1; 2; 3]. Семен Д.Т. [4; 5] підкреслює важливість і економічну ефективність вирощування насіння та плодів гарбуза для дієтичного харчування. Лимар А.О. [6; 7] зосереджується на маркетингових дослідженнях ринку баштанних культур і розробці промислових безвідходних технологій для виробництва насіння гарбуза, яке використовується у харчовій та фармацевтичній сферах. Хареба В.В. і Кокойко В.В. [8] приділяють увагу економічній оцінці технологічних елементів вирощування мускатного гарбуза. Дослідники як з України, так і з інших країн вивчають можливості використання

насіння гарбуза як нової сировини в технологіях створення функціональних харчових продуктів [9; 10; 11].

Попри значний обсяг проведених досліджень у зазначеній галузі, питання вдосконалення маркетингової діяльності підприємств у нестабільних ринкових умовах залишається недостатньо розкритим, що й стало причиною вибору теми для подальших наукових розвідок.

Мета дослідження полягає у систематизації досвіду австрійських компаній, що забезпечить розширення теоретичного підґрунтя та вдосконалення практичних аспектів виробництва насіння гарбуза й продуктів його переробки. На основі отриманих результатів планується сприяти підвищенню ефективності господарської діяльності суб'єктів, зайнятих у сфері вирощування гарбузів.

У рамках даного дослідження, заснованого на системному підході, застосовувалися наступні методи: спостереження, порівняльний аналіз, абстрактно-логічний метод – для узагальнення теоретичних положень, виявлення причинно-наслідкових зв'язків та формулювання висновків. Також було використано аналіз і синтез, що дозволили деталізувати об'єкт дослідження шляхом поділу його на окремі складові частини. Інформаційна база дослідження включає дані, отримані з джерел державної статистики, а також публікації, присвячені маркетинговій діяльності в аграрній сфері.

Результати. Раніше в Україні гарбуз столових сортів переважно вирощували в домашніх господарствах. Проте високий попит на міжнародних ринках разом зі сприятливими кліматичними умовами та родючістю ґрунтів у країні відкривають можливості для промислового виробництва цієї культури (табл. 1).

Таблиця 1

Виробництво гарбузів столових в Україні за основними групами товаровиробників

Показники		В середньому за рік			2023 у % до 2015
	2015–2018	2019–2021	2022–2023	2023	
	Площа, тис. га				
Усі категорії господарств	27,8	30,6	24,9	24,7	88,8
Господарства населення	27,3	30,1	24,8	24,6	90,1
	Валовий збір, тис. т				
Усі категорії господарств	625,5	713,7	557,9	564,8	90,3
Господарства населення	617,1	700,5	552,9	558,3	90,5
	Урожайність, ц з 1 га				
Усі категорії господарств	225,0	233,2	224,1	228,7	101,6
Господарства населення	226,0	232,7	222,9	227,0	100,4

Джерело: Державна служба статистики України

Як показують дані таблиці 1, у період 2015–2023 років загальна площа під вирощування гарбузів столових скоротилася в усіх категоріях господарств. Зокрема, середньорічна площа зменшилася з 27,8 тис. га у 2015–2018 роках до 24,9 тис. га у 2022–2023 роках. При цьому середня врожайність практично залишалася стабільною протягом зазначеного періоду. У цілому, тенденції до зниження показників валового збору, посівних площ та врожайності цієї культури перебувають на мінімальному рівні порівняно з іншими сільськогосподарськими культурами. Це створює умови для забезпечення потенційних покупців стабільною сировинною базою.

В Україні найбільші обсяги вирощування гарбузів припадають на такі області: Донецька, Дніпропетровська, Полтавська, Одеська, Харківська, Запорізька та Київська [1].

Багато дрібних і середніх фермерських господарств переконані, що бізнес на гарбузах – один із найбільш перспективних. Це можна пояснити невеликими вкладеннями й високим фінансовим потенціалом. До того ж, якщо звичайний гарбуз добре росте без особливого догляду на присадибних ділянках, то й у полі його вирощування не викликає значних труднощів [12–13; 15; 17].

Це спонукає до необхідності проведення системних і комплексних маркетингових досліджень ринку, які забезпечують товаровиробників важливою інформацією. Для фермерів, які спеціалізуються на вирощуванні голонасіньних гарбузів – сегменті з високою товарною перспективою, настав час впровадження сучасного маркетингового підходу, орієнтованого на потреби покупців.

Особливо важливу роль у популяризації технологій вирощування голонасіньних гарбузів в Україні відіграє австрійська компанія Голденкерна. Компанія має понад півстолітній досвід у цій сфері, з яких 20 років працює в Україні. На європейському ринку вона контролює близько 80% виробництва

насінь голонасіньних сортів. Голденкерна пропонує повний комплекс послуг «під ключ» для аграрних підприємств будь-якого розміру та може забезпечити фермерів якісним насінням і технікою. Компанія активно співпрацює із сільгоспвиробниками у Вінницькій, Житомирській, Полтавській, Рівненській та Хмельницькій областях.

Австрійці надають високоякісне насіння, фінансову підтримку та необхідну агротехніку. Збір урожаю також відбувається за участі Голденкерн, що забезпечує процес технікою для збору, очистки та транспортування насіння. Зокрема, компанія використовує спеціалізоване обладнання для збирання гарбузів, очищення та сушки насіння. Після збору австрійці викуповують насіння і вивозять його на переробку.

Гібридні штирійські гарбузи (*Cucurbita pepo styriaca*), які спеціально виведені для цих цілей, мають високу врожайність і добре ростуть на одному стеблі. Їхня головна перевага – насіння без оболонки, яке дуже цінується завдяки користі та високій вартості. З цього насіння виготовляють олію та використовують його у фармацевтичній промисловості. Вартість такого насіння в Австрії становить близько 3,5–4 євро за кілограм, тоді як в Україні воно коштує близько 50 гривень за кілограм.

Однією з характерних рис цього напрямку бізнесу є те, що лише незначна частина товарного насіння використовується всередині України – майже весь урожай голонасіньного гарбуза експортується, головним чином до Австрії, де його застосовують для виготовлення гарбузової олії. В Україні ж підходить до використання гарбузової продукції дещо інше. Зокрема, з гарбузової сировини у нас виробляють пюре, харчові концентрати, заправки, соуси, а також використовують м'якоть для годівлі тварин. Насіння з традиційною оболонкою на сьогодні більш цікаве не фармацевтам, а виробникам хлібобулочних виробів. Його активно додають до хліба, кондитерської

продукції, напоїв, створюючи корисні для здоров'я продукти з особливим смаком.

Австрійська гарбузова олія вважається світовим еталоном. Загальновідомо, що в Австрії дуже прискіпливо ставляться до якості продукції. Ця олія є однією з найдорожчих у світі. Водночас вирощування гарбузів має ще одну перевагу для фермерів: після збору врожаю на полях залишається значна кількість клітковини, що позитивно впливає на родючість ґрунтів. Таким чином, гарбуз є чудовим попередником для вирощування інших культур.

Закупівлю насіння для переробки в Україні здійснюють у виробників, які суворо дотримуються національних стандартів. До таких належать, зокрема: ДСТУ 5046: 2008 «Насіння кавуна, дині, гарбуза. Технологія вирощування. Основні положення» та ДСТУ 7160: 2010 «Насіння овочевих, баштанних, кормових і пряно-ароматичних культур. Сортові і посівні якості. Технічні умови».

Використання гарбузового насіння як у харчових, так і в технічних цілях забезпечує сталий попит на цю культуру. Більш того, переробка сировини на олію сприяє збільшенню експортного попиту, особливо з боку європейських країн. Значна частина виробленої продукції експортується до Австрії, яка потім майже весь обсяг свого «чорного золота» – таку назву гарбузова олія отримала через свій темний колір і високу ціну – постачає до країн ЄС. У таблиці 2 наведено динаміку основних показників розвитку галузі вирощування голонасінного гарбуза в Австрії.

Дані, наведені у таблиці 2, свідчать, що 36,6% площі посіву гарбузів в Австрії зосереджено в Штирії. Необхідно зауважити, що штирійський гарбуз, як і решта голонасінних культур, є технічною культурою. Його смакові характеристики чи якість оболонки не мають вирішального значення, оскільки головною цінністю цієї культури є насіння, яке вико-

ристовується для виробництва олії. Варто зазначити, що починаючи з 2015 року площі посіву та врожайність цієї культури в Нижній Австрії перевищили ті показники, які забезпечує Штирія. У той час як для Штирії характерним є активне використання прямого маркетингу, у Нижній Австрії вирощування олійного гарбуза переважно здійснюється на умовах контрактного землеробства. Насіння, зібране в цьому регіоні, згодом переробляється на гарбузову олію на заводах Штирії. За даними Agrarmarkt Austria, на гарбузову олію припадає 6,5–7% загальних врожаїв олійних культур і зернобобових в Австрії станом на 2016 рік.

Основним цільовим ринком для австрійської гарбузової олії виступає Німеччина. Однак продукція також експортується до Франції, Швейцарії, країн Бенілюксу, США, Японії та Кореї. Гарбузова олія Kürbiskernöl постачається як приватним споживачам, так і комерційним замовникам у майже всіх країнах світу.

Однією з важливих характеристик австрійського ринку є система захищеного географічного зазначення (PGI), яка передбачає, що обробка продукту повинна здійснюватися виключно у певному регіоні. Разом з тим, сировина може надходити з інших територій (наприклад, з України), однак це обов'язково повинно бути зафіксовано у відповідній специфікації. Варіант випадкової закупівлі насіння гарбуза з зовнішніх джерел виключається.

Досвід українських виробників насіння гарбуза показує, що ефективність їх діяльності значною мірою визначається ринковою кон'юнктурою. На ілюстрації (рис. 1) відображається вплив ринкових змін на успішність функціонування цієї галузі.

Отже, для забезпечення ефективного функціонування ринку насіння необхідно, щоб всі елементи ринкового механізму перебували у тісному

Таблиця 2
Динаміка площі та урожайності гарбуза голонасінного в основних областях Австрії, 2015–2022 рр.

Показники	Рік						2022 до 2015, %
	2015	2016	2017	2020	2021	2022	
	Штирія						
Площа, тис. га	15.619	16.762	9.467	13.295	11.218	7.886	50,5
	Нижня Австрія						
Площа, тис. га	12.676	17.191	10.833	21.449	22.315	18.125	143,0
	Бургенленд						
Площа, тис. га	2.357	2.957	1.462	2.386	2.194	1.362	57,8
	Інша Австрія						
Площа, тис. га	1.161	2.538	1.105	2.621	4.048	1.657	142,7
	Всього Австрія						
Площа, тис. га	31.813	39.448	22.867	39.751	39.775	29.030	91,3
Урожайність, ц/га	5,65	7,55	6,56	6,00	7,04	5.170	91,5
Валовий збір, тис. т	18.000	29.800	15.000	23.850	28.000	15.000	83,3

Джерело: на підставі Agrarmarkt Austria

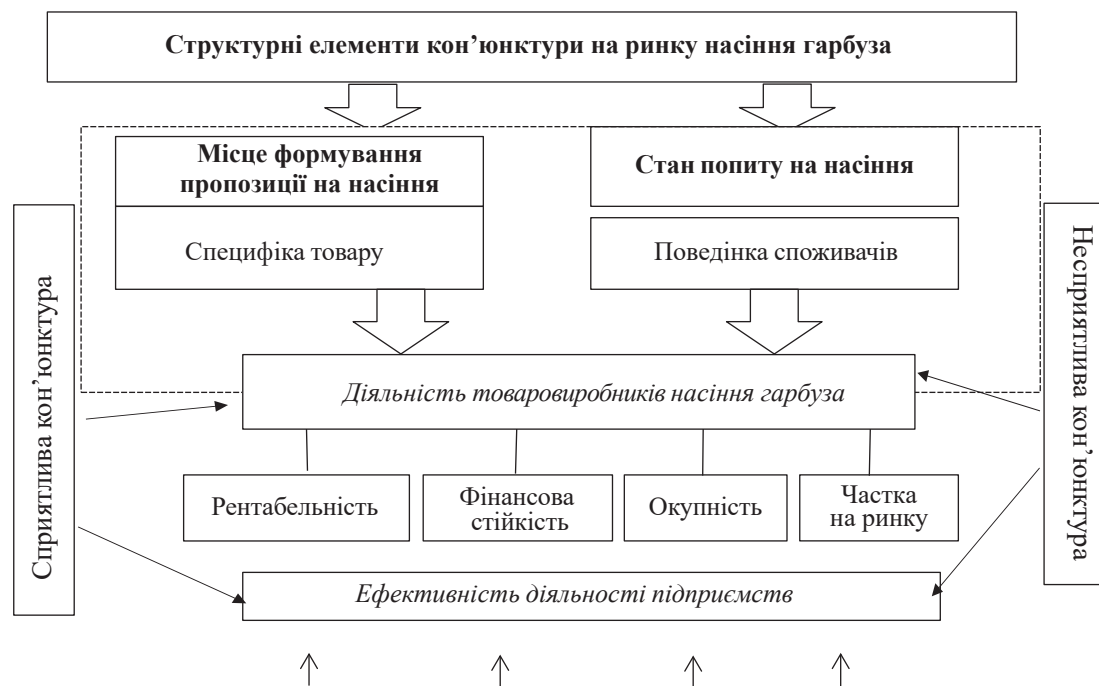

Рис. 1. Особливості кон'юнктури ринку насіння гарбуза та її вплив на ефективність виробників

Джерело: сформовано авторами

взаємозв'язку та взаємодії. Найважливішими складовими кон'юнктури ринкового механізму є попит і пропозиція. Саме вони виступають двигуном ринкової економіки, адже визначають обсяги вироблених товарів, споживчі поведінкові тенденції та рівень цін на продукцію. Як зазначає професор Гарвардського університету Н. Грегорі Менкью, економіка функціонує завдяки двом типам законів: законам попиту і пропозиції та нормам, встановленим державними інституціями [19].

У процесі переробки гарбузового насіння для виробництва олії утворюється побічний продукт – макуха, яка може ефективно замінювати соєвий шрот у складі раціону дійних корів. Макуха, отримана з гарбузового насіння, характеризується високим вмістом сирого протеїну (598 г/кг), лізину (32 г/кг) та метіоніну (18 г/кг). Вона також сприяє покращенню смакових властивостей кормів для жуйних тварин.

Останнім часом в Україні помітно зріс попит на гарбузове насіння, обсяги виробництва якого збільшилися у 2,5 рази порівняно з попередніми роками. Особливо високих результатів досягли аграрні підприємства, включаючи фермерські господарства.

На світовому рівні також спостерігається значне зростання попиту як на гарбузове насіння, так і на продукцію з нього, зокрема олію. Це обумовлено численними корисними властивостями гарбуза, які роблять його популярним серед споживачів. Для виробництва 600–800 кг насіння необхідно засіяти

приблизно 1 га ріллі, а за ідеальних агротехнічних умов гібридні сорти здатні забезпечити врожайність до 1000 кг/га.

За даними Національного університету біоресурсів і природокористування України (НУБіП), середня врожайність гарбузів становить 40 т/га на зрошуваних землях і 25–30 т/га на землях без зрошення. Враховуючи середній вміст насіння, який становить 1–2% від загальної маси гарбуза, за умов зрошення з 1 га площі можна отримати до 800 кг насіння [2] – табл. 3.

Насіння без оболонки – це доволі вузький сегмент ринку, світовий обсяг якого становить лише 170 тис. тонн. При цьому половина всього виробництва припадає на Китай.

У 2020 році основними імпортерами гарбуза й кабачків стали США – 555 тис. т (37% від загального обсягу світового імпорту) та Франція – 168 тис. т (11%). Слідом ідуть Німеччина (8,3%), Велика Британія (6,3%), Японія (6%) і Нідерланди (5,5%). На Канаду (60 тис. т), Іспанію (38 тис. т), Італію (35 тис. т), Бельгію (28 тис. т) і Південну Корею (25 тис. т) разом припало 12% світового імпорту гарбуза в 2020 році [14].

Технологія вирощування голонасінних гарбузів залишається аналогічною до традиційної методики. Схему безвідходного процесу переробки голонасінного гарбуза представлено на рис. 2.

На глобальному ринку спостерігається стрімке зростання попиту як на насіння гарбуза, так і на

Таблиця 3

Виробництво насіння гарбузів голонасінних в Україні, 2019–2020 рр.

Категорії господарств	Показник	В середньому за рік			2020/2016, %
		2016	2019	2020	
усі категорії	площа посівна, тис. га	2,9	3,7	7,3	251,7
	обсяг виробництва, тис. ц	17,4	22,8	40,9	235,1
	урожайність, ц/га	6,0	6,4	5,7	95,0
підприємства	площа посівна, тис. га	0,9	1,6	4,7	522,2
	обсяг виробництва, тис. ц	4,6	8,6	29,7	645,7
	урожайність, ц/га	5,1	5,6	6,4	125,5
господарства населення	площа посівна, тис. га	2,0	2,1	2,6	130,0
	обсяг виробництва, тис. ц	13,0	14,2	11,2	86,2
	урожайність, ц/га	6,5	7,0	4,4	67,7

Джерело: за даними Державної служби статистики України [13]

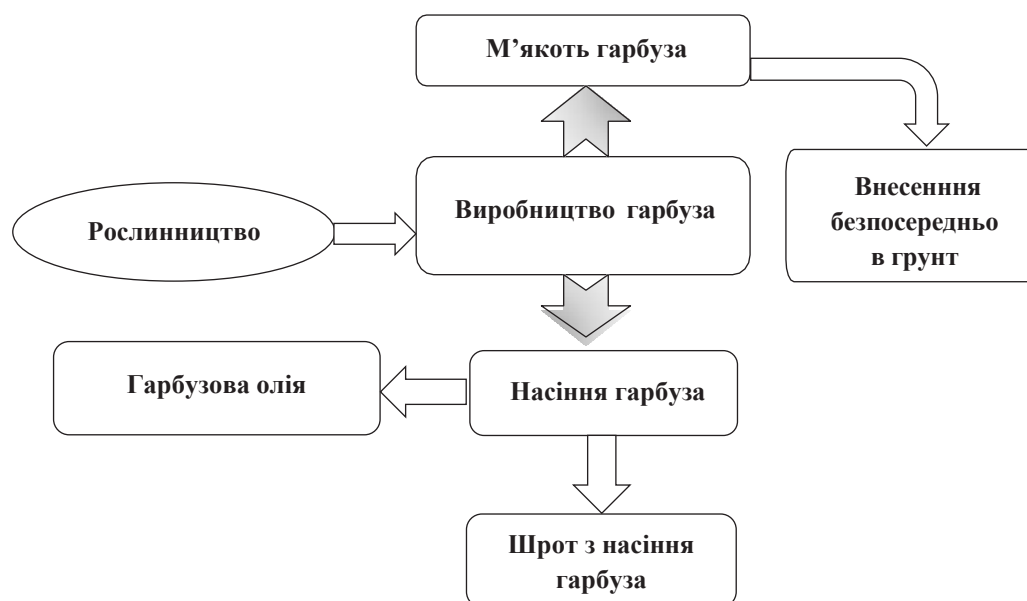

Рис. 2. Схема процесу переробки насіння голонасінного гарбуза

Джерело: сформовано авторами

олію, що виробляється з нього. Це пояснюється високою цінністю культури, адже гарбуз відзначається значною користю для здоров'я, а продукти з корисними властивостями є особливо популярними у сучасному світі. Для отримання врожаю насіння в обсязі 600–800 кг необхідно засіяти приблизно 1 гектар ріллі. При цьому гібридні сорти гарбуза за сприятливих умов здатні забезпечити врожайність, яка досягає 1000 кг на гектар.

Ключовою особливістю вирощування цього виду гарбуза є специфічні вимоги до техніки збору врожаю. Для уникнення пошкоджень цінної зеленої оболонки ядра використовуються спеціалізовані комбайни, що забезпечують більш делікатне виділення насіння.

Додаткову інформацію щодо економічних показників вирощування звичайного та голонасінного гарбуза можна знайти у таблиці 4, наведеної відповідно до даних операторів ринку (табл. 4).

З аналізу даних, наведених у таблиці 4, видно, що за середньої ціни готової сировини приблизно 5 доларів за кілограм можна досягти рентабельності на рівні 30–35%. Таким чином, витрати окупляться через 4–5 місяців. На сьогодні попит на насіння залишається стабільним, тоді як запит на олію постійно зростає. Враховуючи це, доцільно спрямувати гарбузовий бізнес на експорт, оскільки за кордоном така продукція має вищу вартість.

Водночас ринок насіння без шкаралупи є досить вузьким: у світовому масштабі його обсяг становить лише 170 тис. т, половину з яких виробляє Китай [16; 18]. Варто зазначити, що Китай має значний рівень внутрішнього виробництва гарбуза, більша частина якого задовольняє місцевий попит. Основними чинниками розвитку ринку Китаю є збільшення використання гарбуза у рестораних, популярність насіння як перекусу, вигідні умови для виробників та зростання обізнаності щодо харчової цінності гарбуза.

Таблиця 4

Економічна ефективність вирощування гарбузів

Показник	Звичайний гарбуз	Голонасіний гарбуз
Норма висіву на 1 га, кг	4–5	4–5
Витрати насіння на 1 га	28–35 дол.	78–90 євро
Витрати на посів, добрива та культивування на 1 га, євро	400–450	400–450
Витрати на механізований збір і сушку за наявності власної техніки на 1 т, євро	300	650
Вихід насіння з 1 га, т	0,3–1,5	1,0–1,5
Закупівельна ціна 1 т насіння	1000 дол.	2000–2500 євро (з логістикою)
Прибуток з 1 т, євро	300–400 дол (за умови використання вітчизняного обладнання)	500–800 (за наявності власного закордонного обладнання)

Джерело: сформовано авторами на основі [13]

Висновки. Світовий і національний ринки насіння гарбузів та продуктів їхньої переробки останніми роками проявляють тенденцію поступового переходу від нішової позиції до повноправної ринкової конкуренції. Це призводить до збільшення кількості компаній і організацій, які пропонують свою продукцію, а також до зростання вимог щодо стандартизації продуктів переробки. Попит на насіння голонасієних сортів, отриманих за допомогою генної інженерії та біотехнологій, продовжує змцнюватися. Водночас вступ нових виробників у сферу насінництва стає дедалі складнішим через економічні та законодавчі бар'єри. Роль ціни поступово зменшується, а нецінові методи конкуренції, які вимагають творчого підходу, активно розвиваються. Тому можливості для високого попиту і вигідних цін на насіння та продукти їхньої переробки є, але вони залежать від вивчення й адаптації кращих практик, напрацьованих успішними компаніями.

Однак один із ключових аспектів, який слід брати до уваги (а часто і надавати йому першочергове зна-

чення) у цьому бізнесі, – це пошук клієнта, готового сплатити очікувану ціну за продукцію, незалежно від її економічної привабливості.

У зв'язку з цим формування ринку насіння та олій гарбузів варто сприймати як багатовимірний інтегрований процес. Він має свої особливості у виробництві, розподілі, обміні й просуванні товару до кінцевого споживача. Цей ринок поділений на сегменти за характером продукції, формою її пропозиції, типом кінцевого споживача та каналами збуту. Ретельний аналіз цих сегментів допомагає маркетологам оцінити ринкові можливості та прийняти стратегічні рішення для визначення основних пропозицій.

Дослідження передового досвіду є важливим завданням для маркетологів і полягає у визначенні ключових факторів, що впливали чи можуть вплинути на попит у минулому, теперішньому та майбутньому. Розуміння цих факторів та вміння їх застосовувати сприяють розробці ефективної стратегії розвитку для окремих компаній.

ЛІТЕРАТУРА:

- Бойко Л. О. Нові ніші підприємницької діяльності в аграрній галузі. *Ефективна економіка*. 2021. № 10. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9449> (дата звернення: 23.08.2025).
- Бойко Л. О. Пріоритети розвитку підприємництва зі створенням інноваційних продуктів. *Агросвіт*. 2020. № 15. С. 41–47.
- Бойко В. & Бойко Л. Прогнозування та шляхи ефективного розвитку галузі овочівництва у південному регіоні. *Фінансовий простір*. 2020. № 4(40). С. 53–61.
- Семен Д. Т. Гарбуз на насіння – прибуткова культура. *Вісник аграрної науки Причорномор'я*. 2013. Вип. 1. С. 178–183.
- Семен О. Екологічна та економічна ефективність вирощування гарбуза мускатного в умовах Півдня України. *Вісник Житомирського національного агроекологічного університету*. 2014. № 2(1). С. 253–258. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vzhnau_2014_2\(1\)37](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vzhnau_2014_2(1)37) (дата звернення: 12.08.2025).
- Лимар А. О. Баштанництво України: монографія. Миколаїв : Миколаївський державний аграрний університет, 2007. 232 с.
- Шабля О. С. Економічна ефективність переробки баштаної продукції. *Економіка АПК*. 2004. № 4. С. 89–93.
- Хареба В. В., Кокойко В. В. Економічна оцінка елементів технології вирощування сортів гарбуза мускатного в Лісостепу України. *Вісник аграрної науки*. 2016. Вип. 10. С. 61–64.
- Agravery (2018). Своя ніша: олійний гарбуз – все краще всередині. URL: <https://agravery.com/uk/posts/show/cvoa-nisa-olijnij-garbuzz-vse-krase-vseredini> (дата звернення: 14.08.2025).

10. Миколенко С. Ю. Дослідження хлібопекарських властивостей спельтового та гарбузового борошна при використанні плазмохімічно активованої води. *Продовольчі ресурси*. 2016. № 7. С. 170–177.
11. Loyer J. The social lives of superfoods: Doct. diss. 2016. 198 p.
12. Супіханов Б. Ринок нішевих культур. URL: <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/2771> (дата звернення: 15.08.2025).
13. Маковей Ю. Реальність чи міф: вирощуємо стирийський гарбуз та отримуємо прибуток до 1000 євро з гектара. *Kurkul.com*, 2022 р. URL: <https://kurkul.com/spetsproekty/1376-realnist-chi-mif-viroschuyemo-shtiriyskiy-garbus-ta-otrimuyemo-pributok-do-1000-z-1-ga> (дата звернення: 16.08.2025).
14. Австрійське торгове агентство з гарбузового насіння шукає постачальників гарбузового насіння у Східній Європі. URL: <https://investincherkasyregion.gov.ua/uk/avstriyske-torgove-agentstvo-z-garbusovogo-nasinnya-shukaye-postachalnykiv-garbusovogo-nasinnya-u> (дата звернення: 16.08.2025).
15. Своя ніша: олійний гарбуз – все краще всередині. URL: <https://agravery.com/uk/posts/show/cvoa-nisa-olijnij-garbus-vse-krase-vseredini> (дата звернення: 17.08.2025).
16. Основним експортним ринком для українського гарбуза залишаються країни ЄС – Катерина Зверева. URL: <https://ukrainefood.org/osnovnym-eksportnym-rynkom-dlia-ukrainskoho-harbuza-zalyshaiutsia-krainy-ies-kateryna-zvierieva/> (дата звернення: 17.08.2025).
17. Офіційний сайт Державного комітету статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 18.08.2025).
18. Хареба В. В., Кокойко В. В., Гарбуз: біологія, технологія вирощування та переробки: монографія. Київ : Аграрна наука, 2022. 208 с.
19. Mankiw N. Gregory. Principles of Microeconomics. Published by South-Western College Pub, USA. 2017. 850 p.

REFERENCES:

1. Boiko L. O. (2021) Novi nishi pidpriemnytskoi diialnosti v aharnii haluzi [New niches of entrepreneurial activity in the agricultural sector]. *Efektivna ekonomika*, No. 10. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9397> (Accessed: 23.08.2025) [in Ukrainian]
2. Boiko L. O. (2020) Priorytety rozvytku pidpriemnytstva zi stvorenniam innovatsiinykh produktiv [Priorities of entrepreneurial development with the creation of innovative products]. *Ahrosvit*, No. 15, P. 41–47. [in Ukrainian]
3. Boiko V. & Boiko L. (2020) Prohnozuvannia ta shliakhy efektyvnoho rozvytku haluzi ovotsivnytstva u pivdenному rehioni [Forecasting and ways of efficient development of the vegetable production industry in the southern region]. *Finansovyi prostir*, 4(40), P. 53–61. [in Ukrainian]
4. Semen D. T. (2013) Harbus na nasinnia – prybutkova kultura [Pumpkin for seeds is a profitable crop]. *Visnyk aharnoi nauky Prychornomoria*, Is. 1, P. 178–183. [in Ukrainian]
5. Semen O. (2014) Ekologichna ta ekonomichna efektyvnist vyroshchuvannia harbuza muskatnoho v umovakh Pivdnia Ukrainy [Ecological and economic efficiency of muscat pumpkin production under conditions of the South of Ukraine]. *Visnyk Zhytomyrskoho natsionalnoho ahroekologichnoho universytetu*, No. 2(1), P. 253–258. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vzhnau_2014_2\(1\)37](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vzhnau_2014_2(1)37) (Accessed: 12.08.2025). [in Ukrainian]
6. Lyman A. O. (2007) Bashtannytstvo Ukrainy: monohrafiia [Melon growing in Ukraine: monograph]. Mykolaiv: Mykolaivskiy derzhavnyi ahraryi universytet. 232 p. [in Ukrainian]
7. Shablia O. S. (2004) Ekonomichna efektyvnist pererobky bashtannoї produktsii [Economic efficiency of melons and gourds processing]. *Ekonomika APK*, No. 4, P. 89–93. [in Ukrainian]
8. Khareba V. V. & Kokoiko V. V. (2016) Ekonomichna otsinka elementiv tekhnolohii vyroshchuvannia sortiv harbuza muskatnoho v Lisostepu Ukrainy [Economic evaluation of the elements of the technology of growing Muscat varieties in the Forest-Steppe of Ukraine]. *Visnyk aharnoi nauky*, Is. 10, P. 61–64. [in Ukrainian]
9. Agravery (2018) Svoia nisha: oliinyi harbus – vse krashche vsередyni [Private niche: oilseed pumpkin – all the best is inside]. URL: <https://agravery.com/uk/posts/show/cvoa-nisa-olijnij-garbus-vse-krase-vseredini> (Accessed: 14.08.2025). [in Ukrainian]
10. Mykolenko S. Iu. (2016) Doslidzhennia khlibopekarskykh vlastyvostei speltovoho ta harbusovoho boroshna pry vykorystanni plazmohimichno aktyvovanoi vody [Research on bakery properties of spelt and pumpkin flour using plasmochemically activated water]. *Prodovalchi resursy*, No. 7, P. 170–177. [in Ukrainian]
11. Loyer J. (2016) The social lives of superfoods. Doct. diss. 198 p. [in English]
12. Supikhanov B. (n.d.) Rynok nishevykh kultur [Niche Culture Market]. URL: <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/2771> (Accessed: 15.08.2025). [in Ukrainian]
13. Makovei Yu. (2022) Realnist chy mif: vyroshchuiemo shtyriyskiy harbus ta otrymuiemo prybutok do 1000 yevro z hektara [Reality or myth: we grow Styrian pumpkin and get a profit of up to 1000 euros per hectare]. *Kurkul.com*. URL: <https://kurkul.com/spetsproekty/1376-realnist-chi-mif-viroschuyemo-shtiriyskiy-garbus-ta-otrimuyemo-pributok-do-1000-z-1-ga> (Accessed: 16.08.2025). [in Ukrainian]

14. Avstriiske torhove ahentstvo z harbuzovoho nasinnia shukaie postachalnykiv harbuzovoho nasinnia u Skhidnii Yevropi [The Austrian pumpkin seed trading agency is looking for pumpkin seed suppliers in Eastern Europe]. (n.d.). URL: <https://investincherkasyregion.gov.ua/uk/avstriyske-torgove-agentstvo-z-garbuzovogo-nasinnia-shukaye-postachalnykiv-garbuzovogo-nasinnia-u> (Accessed: 16.08.2025). [in Ukrainian]
15. Svoia nisha: oliinyi harbuz – vse krashche vsередyni [My niche: oil pumpkin – everything is better inside]. (n.d.). URL: <https://agravery.com/uk/posts/show/cvoa-nisa-olijnij-garbuz-vse-krase-vsередyni> (Accessed: 17.08.2025). [in Ukrainian]
16. Osnovnym eksportnym rynkom dlia ukrainskoho harbuza zalyshaiutsia krainy YeS – Kateryna Zvierieva [The main export market for Ukrainian pumpkin remains the EU countries – Kateryna Zvereva]. (n.d.). URL: <https://ukrainefood.org/osnovnym-eksportnym-ryнком-dlia-ukrainskoho-harbuza-zalyshaiutsia-krainy-ies-kateryna-zvierieva/> (Accessed: 17.08.2025). [in Ukrainian]
17. Ofitsiinyi sait Derzhavnoho komitetu statystyky Ukrainy [Official website of the State Statistics Committee of Ukraine]. (n.d.). URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (Accessed: 18.08.2025). [in Ukrainian]
18. Khareba V. V. & Kokoiko V. V. (2022) Harbuz: biolohiia, tekhnolohiia vyroshchuvannia ta pererobky: monohrafiia [Pumpkin: biology, growing and processing technology: monograph]. Kyiv: Ahrarna nauka. 208 p. [in Ukrainian]
19. Mankiw N. Gregory (2017) Principles of Microeconomics. South-Western College Pub, USA. 850 p.

Стаття надійшла: 12.10.2025

Стаття прийнята: 28.10.2025

Стаття опублікована: 28.11.2025